[א]ואם אמר לו על מנת שאפרע ממי שארצה יפרע מן הערב רשב"ג אומר אם יש נכסים ללוה בין כך ובין כך לא יפרע מן הערב וכן היה [א]רבן שמעון בן גמליאל אומר [ב]הערב לאשה בכתובתה והיה בעלה מגרשה ידירנה הנאה שמא יעשו קנוניא על נכסים של זה ויחזיר את אשתו: **גמ'** מאי טעמא רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו גברא אשלימת לי גברא אשלימי לך מתקיף לה רב נחמן האי דינא דפרסאי אדרבה בתר ערבא אזלי אלא בי דינא דפרסאי דלא יהבי טעמא למילתייהו אלא אמר רב נחמן מאי לא יפרע מן הערב [ב]לא יתבע ערב תחלה תניא נמי הכי [ד]המלוה את חבירו על ידי ערב לא יתבע ערב תחלה ואם אמר על מנת שאפרע ממי שארצה יתבע ערב תחלה א"ר הונא מנין לערב דמשתעבד דכתיב [1]אנכי אערבנו מידי תבקשנו מתקיף לה רב חסדא הא קבלנות היא דכתיב [ג][2]תנה אותו על ידי ואני אשיבנו אלא [ד]אמר רבי יצחק מהכא [3]לקח בגדו כי ערב זר ובעד נכריה חבלהו ואומר [4]בני אם ערבת לרעך תקעת לזר כפיך נוקשת באמרי פיך נלכדת באמרי פיך עשה זאת אפוא בני והנצל כי באת בכף רעך לך התרפס ורהב רעיך [ה]אם ממון יש לו בידך התר לו פיסת יד ואם לאו הרבה עליו ריעים אמר אמימר ערב דמשתעבד מחלוקת ר' יהודה ור' יוסי (א) לרבי יוסי דאמר [ו]אסמכתא קניא ערב משתעבד לר' יהודה דאמר אסמכתא לא קניא ערב לא משתעבד אמר ליה רב אשי לאמימר [ז]הא מעשים בכל יום דאסמכתא לא קניא וערב משתעבד אלא אמר רב אשי בההוא הנאה דקא מהימן ליה [ח]גמר ומשתעבד נפשיה: ואם אמר על מנת שאפרע ממי שארצה כו': אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן [ה]לא שנו אלא שאין נכסים ללוה אבל יש נכסים ללוה לא יפרע מן הערב והא מדקתני סיפא רבן שמעון בן גמליאל אומר אם יש נכסים ללוה (ב) לא יפרע מן הערב מכלל דתנא קמא סבר לא שנא הכי ולא שנא הכי חסורי מחסרא והכי קתני המלוה את חבירו על ידי ערב לא יפרע מן הערב ואם אמר על מנת שאפרע ממי שארצה יפרע מן הערב במה דברים אמורים בשאין נכסים ללוה אבל יש נכסים ללוה לא יפרע מן הערב [ו]וקבלן אף על פי שיש נכסים ללוה יפרע מן הקבלן

רבן

ואם אמר לו על מנת כו'. בגמרא אמרינן חסורי מיחסרא והכי קתני כו' ומפרש לה: **בין כך ובין כך לא יפרע מן הערב.** תחלה: **הערב לאשה בכתובתה.** ואין לבעל נכסים והיה בעלה מגרשה וצריך הערב לפרעה כתובתה מכיסו: **ידירנה.** הבעל הנאה על דעת רבים נדר שאין לו הפרה שלא יוכל להחזירה דחיישינן שמא דעתו להחזיר את אשתו ולאכול כתובתה לאחר שנתקבלה כתובתה מן הערב וקנוניא בעלמא הוא דעבדי בעל ואשתו על נכסיו של ערב: **גמ' מאי טעמא.** לא יפרע מן הערב דקסלקא דעתך השתא לא יפרע כלל קאמר מתני' דלא מהני ערבות אלא להכי שאם מת לוה או ברח אז יפרע מן הערב אך אם הלוה בפנינו בשעה שתובע מלוה את חובו כיון שהעמידו ערב ללוה בפניו פטור: **גברא אשלמה לי.** הפקדתני הלוה על מנת שאם ימות או יברח שאפרע ממוני והרי אני מחזירו לך ותתבענו בדין ואני פטור: **מתקיף לה רב נחמן האי דינא.** דמתניתין שלא יפרע הערב כלום דינא דפרסאי הוא וקס"ד השתא דהכי קאמר שמנהג פרסיים לדון כן דאמר ליה גברא אשלמת לך: **בתר ערבא אזלי.** אף כשיש נכסים ללוה: **דלא יהבי טעמא למילתייהו.** שגם זה דבר שאינו הגון הוא לומר שלא יפרע מן הערב כלל א"כ מאי אהני ערבות אלא ודאי להכי נכנס בערבות שאם אין נכסים ללוה שישלם לו ערב תחתיו את הממון: **לא יתבע ערב תחלה.** דלא נעשה ערב אלא על מנת אם ימות הלוה או ימאן לבא לדין או שיחייבוהו בית דין ולא יהיה לו מה לפרוע אז יפרע מן הערב: **ואם אמר לו על מנת כו' יתבע מן הערב תחלה.** וכגון שאין נכסים ללוה דהכי מפרש' לה מתני' לקמן: **מנין לערב שמשתעבד.** באמירה בעלמא בלא קנין: **קבלנות.** לקמן [קעד.] מפרש תן לו ואני קבלן ובאמירה בעלמא הוי קבלן והכי מוכח לקמן בשמעתין [שם] אבל אם נשא ונתן ביד אמרינן לקמן [שם] דאין למלוה על הלוה כלום: **תנה אותו על ידי.** כלומר כאילו (ג) מקבלו בידי אחזירנו לך: **לקח בגדו.** למלוה קאמר קרא קח בגדו של ערב כי ערב בשביל איש זר דהיינו אמירה בעלמא דלא כתיב הכא קבלנות: **בני אם ערבת לרעך.** ממון או נוקשת באמרי פיך שחרפתו וגדפתו עשה זאת אפוא בני והנצל משני דברים הללו על כי באת בכף רעך דהיינו ממון שיש לו עליך לך התרפס התר לו פיסת ידך ותן לו מעותיו ורהב רעך על שחרפתו הרבה עליו ריעים ובקש מחילה: **רבי יהודה סבר אסמכתא לא קניא.** והיינו אסמכתא אם לא יפרע לך אני אשלם לך וכל דאי הוי אסמכתא סומך ובוטח בלבו שהלוה יפרענו ואילו היה יודע שלא יפרע הלוה לא היה נכנס בערבות: **דאסמכתא לא קניא.** דפסיקנא הלכה כרבי יהודה: **גמר** (ד) **ומשתעבד.** בלב שלם ושליחותא דערב קא עביד מלוה כאילו הוא עצמו הלוה: **לא שנו.** אפי' דאמר על מנת כו': **אע"פ שיש נכסים ללוה יפרע מן הקבלן.** אם ירצה המלוה:

רבן

חסורי מחסרא והכי קתני. פירש ר"ת בכתב ידו חסורי מחסרא והכי קתני המלוה את חבירו על ידי ערב לא יפרע מן הערב הכי פירושו והכי הלכתא לא יתבע מן הערב תחלה אע"פ שאין לו נכסים (ה) ללוה דהיינו קרקעות אלא יתבע מן הלוה תחלה ואם הוא רחוק ימתין לו או ילך לשם לתבעו ולכופו דלא מחתינן לנכסי דערב (ו) דלמא אי איתיה הכא ללוה הוה יהיב ליה מטלטלי למלוה ואם אמר על מנת שאפרע ממי שארצה תחלה כו' ולא יצטרך להמתין ולחזור אחר הלוה דמשום דלמא פרע ליה מטלטלין לא מטרחינן ליה למלוה כיון דאתני וכגון שאין נכסים ללוה דהיינו קרקעות כדמסיק ואזיל בד"א כו' אבל יש נכסים ללוה דהיינו קרקעות יתבע הלוה תחלה ויכופנו ולא נטריח את הערב כיון דאיגלאי מילתא שיכול להפרע מן הלוה אבל כשאין נכסים ללוה ואתני ממי שארצה אפרע מספיקא לא מטרחינן לחזור ולהמתין ללוה אלא יפרע מן הערב כדפרישית וקבלן אף על פי שיש נכסים כו' וחמש מדות בערבות א' המלוה על ידי ערב ולא אתני ממי שארצה אפרע תובע הלוה תחלה בב"ד בין שיש לו ובין שאין לו נכסים ללוה ואם לא יוכל לכופו ללוה ולא ליית דינא נכנס לביתו של ערב ב' אם התנה ממי שארצה אפרע ואין לו נכסים ללוה דהיינו קרקעות נפרע מן הערב תחלה פי' אם ירצה לדון עם הערב תחלה ואם ירצה יתבע מן הלוה תחלה כדאמרינן אם אמר ממי שארצה אפרע יפרע מן הערב ש"מ דברצון המלוה תליא מילתא ג' ואם יש לו נכסים ללוה אפילו אתני נפרע מן הלוה תחלה ד' וקבלן דהיינו תן לו ואני נותן לך בין יש לו נכסים ללוה בין אין לו נפרע מן הערב תחלה ה' נושא ונותן ביד יפרע מן הערב ולא מן הלוה שאין למלוה על הלוה כלום ואם לא מצא שום (ז) להפרע מן הערב חוזר על הלוה מדר' נתן דקיימא לן כוותיה אפילו בבעל חוב דעלמא וכולהו ערבין בעי קנין בר מקבלן וערב בשעת מתן מעות וקבלן דהיינו תן לו ואני אתן לך אי נמי שאינו מזכיר לשון הלואה (ח) אלא לשון פרעון דקאמר [ט]ייטו"י דונרא"י ולא קאמר [י]ייט"י דיברא"י דהלכתא כרבא ולא לימא ואני קבלן וקונין בכליו של קונה וכגון דנקיט ביה שלש על שלש דבציר מהכי לא מהני אם אינו כלי ואין חילוק בין עור לשק כדאמרינן בשנים אוחזין (ב"מ דף ז.) כיון דנקט ביה שלש על שלש לשון רבינו תם ואם היה כתוב בשטר שנעשה פלוני בן פלוני קבלן אומר ר"י דהוי קבלן דאע"ג דלא כתב בו תן לו ואני נותן לך שלא פירש היאך אמר מכל מקום קבלן קאמר דהוי:

מקמי

עין משפט נר מצוה

קכז א מיי' פכ"ה מהל' מלוה ולוה הל' ד סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' קכט סעיף יד:

קכח ב מיי' פי"ז מהל' אישות הלכה ט ועיין בהשגות ובמגיד משנה סמג עשין מח טור וש"ע אה"ע סימן קב סעיף ז:

קכט ג מיי' פכ"ה מהל' מלוה ולוה הל' ג סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' קכט סעיף ח:

קל ד מיי' שם הל' ב טוש"ע שם סעיף ב:

קלא ה ו מיי' שם הל' ד ועיין בהשגות ובמגיד משנה טוש"ע שם סעיף יד טו עיין בטור:

רבינו גרשום

כדמפרש בגמ' לא יתבע ע"י בתחלה: ואם אמר. בשעת הלואה: על מנת שאפרע ממי שארצה. וקיבל עליו הערב: יפרע מן הערב. וכיוצא בו אמר רשב"ג הערב לאשה בכתובתה בשביל בעלה והיה בעלה מגרשה. ואין לבעל נכסים לפרוע כתובתה ידירנה הנייה. שלא יחזירנה לעולם ויפרע לה הערב כתובתה שאם אינו מדירה איכא למימר קנוניא עשו ביניהן על נכסיו של זה הערב ושוב כשיפרע לו הערב כתובתה יחזיר לו זה את אשתו ויאכל נכסיו של ערב: מאי טעמא. לא אפקת מן הערב: דאמר לו ערב גברא אשלימת לי. כלומר לוה הפקדת בידי שאהיה ערב שלא יברח וגברא אשלימי לך אותו אדם עצמו אני אחזירו לך ושוב אינו נזקק לך: האי דינא דפרסאי הוא. דדיינו בגיותא שאין יורדין לעיקר הדין אלא פוטרין לאלתר הנתבע כמו שנראה להם לפי שעה: אדרבה פרסאי בתר ערבא אזיל (א) דבר תימה הוא היאך יכול ערב לסלק עצמו ולומר לו גברא אשלמת לי וכו' והלא יכול לומר לו המלוה אי לא את לא הוה נפקי זוזאי מתחת ידאי. ואלא מאי לא יפרע מן הערב תחלה אלא ללוה יתבע תחילה ואם אין (יפרע) נכסים ללוה יפרע מן הערב: תניא נמי הכי. כדאוקימנא דהאי לא יפרע לא יתבע הוא: לקח בגדו כי ערב זר. אלמא דמשתעבדי (ב) ולמה קרא נמי דכתיב ערבת לזר כפיך וגו' לך התרפס ורהב רעיך או תפרע לו או הרבה עליו רעים לפייסו שיתן לך זמן עד שתפרע לו על יד על יד: ולר' יוסי דאמר אסמכתא קניא ערב משתעבד. דערבות נמי אי הוו כמו אסמכתא שהוא דאי כלומר דאי לא פרע לך לוה פרעי לך אנא וגמר ומשעבד נפשיה בלב שלם: לא שנו. דהיכא דאמר על מנת שאפרע ממי שארצה שיפרע מן הערב אלא בשאין נכסים ללוה: מכלל דתנא קמא סבר לא שנא יש לו לא שנא אין לו. יגבה מן הערב וקשיא לר' יוחנן: ואמר לך חסורי מחסרא והכי קתני כו'. והא דקא דייקת מכלל דתנא קמא סבר לא שנא הכי ולא שנא הכי דיפרע מן הערב בקבלן קאמר. דקבלן אע"פ שיש נכסים ללוה הפרעון מן הקבלן: ורשב"ג סבר אחד זה ואחד זה אחד ערב ואחד קבלן ביש נכסים ללוה לא יפרע מהם:

מסורת הש"ס

א) [ערכין כג.], ב) [לקמן קעד.], ג) [הך מילתא תנה אותו וגו' ראובן הוא דאמר אבל יהודה אמר אנכי אערבנו. ומהרש"א בח"א נדחק ליישב הפליאה זו אמנם דע נוספת שאלתות פרשת מקץ סי' ל"א בזה"ל א"ל רב חסדא התם יהודה גופיה לוה הוא דכתיב שלחה הנער אתי אלא א"ר חסדא מהכא בני אם ערבת לרעך וכו'], ד) ב"מ קטו., ה) [יומא פז. ב"מ קטו.], ו) [לעיל קסח. וש"נ], ז) [ב"ק לה: וש"נ], ח) רש"ל וגי' רש"א ולא לשון, ט) פי' אני רוצה ליתן לך, י) פי' אני רוצה לפרוע לך,

תורה אור השלם

1 אָנֹכִי אֶעֶרְבֶנּוּ מִיָּדִי תְּבַקְשֶׁנּוּ אִם לֹא הֲבִיאֹתִיו אֵלֶיךָ וְהִצַּגְתִּיו לְפָנֶיךָ וְחָטָאתִי לְךָ כָּל הַיָּמִים: בראשית מג ט

2 וַיֹּאמֶר רְאוּבֵן אֶל אָבִיו לֵאמֹר אֶת שְׁנֵי בָנַי תָּמִית אִם לֹא אֲבִיאֶנּוּ אֵלֶיךָ תְּנָה אֹתוֹ עַל יָדִי וַאֲנִי אֲשִׁיבֶנּוּ אֵלֶיךָ: בראשית מב לז

3 לְקַח בִּגְדוֹ כִּי עָרַב זָר וּבְעַד נָכְרִיָּה חַבְלֵהוּ: משלי כ טז

4 בְּנִי אִם עָרַבְתָּ לְרֵעֶךָ תָּקַעְתָּ לַזָּר כַּפֶּיךָ: נוֹקַשְׁתָּ בְאִמְרֵי פִיךָ נִלְכַּדְתָּ בְּאִמְרֵי פִיךָ: עֲשֵׂה זֹאת אֵפוֹא בְּנִי וְהִנָּצֵל כִּי בָאתָ בְכַף רֵעֶךָ לֵךְ הִתְרַפֵּס וּרְהַב רֵעֶיךָ: משלי ו א-ג

הגהות הב"ח

(א) גמ' לר' יוסי דאמר אסמכתא. נ"ב ע"ל דף קסח ע"א: (ב) שם יש נכסים ללוה בין כך ובין כך לא יפרע מן הערב מכלל דת"ק: (ג) רשב"ם ד"ה תנה אותו כו' כאילו קבלתיו בידי: (ד) ד"ה גמר ומשעבד נפשיה בלב שלם: (ה) תוס' ד"ה חסורי וכו' אע"פ שאין לו נכסים ידועים ללוה: (ו) בא"ד לנכסי דערב דדלמא אי הוה איתיה ללוה הכא הוה יהיב וכו' שארצה תחלה אינו צריך להמתין ולחזור: (ז) בא"ד לא מצא שום דבר להפרע וכו' בבעל חוב דעלמא וכ"ש הכא וכולהו ערבין בעו קנין וכו' וקבלן היינו תן לו וכו' אי נמי אינו מזכיר:

מוסף רש"י

קנוניא. ערמה (ערכין כג.). **לא יתבע ערב תחלה.** עד שיתבע מן הלוה ולא יהא לו מה לפרוע (בכורות מח.) אין נכון להטריח את הערב תנם דלמא מפלי ליה לוה (לקמן קעד.). **תקעת לזר כפיך,** בשביל זר לערבו בממון או אם נוקשת באמרי פיך, שהקנטתו בדברים, עשה זאת והנצל כי באת בכף רעך על עסקי ממון, לך התרפס יד ופרע לו, ועל מוקש אמרי פיך אם הקנטתו רהב רעך, הרבה רעים לבקש הימנו מחילה, רעיך בתרא דקרא מלא כתיב, לשון רבים (יומא פז.) או: עשה זאת והנצל התרפס יד אם ערבת, ואם לא ערבת אלא נוקשת באונאת דברים, רהב רעיך, הרבה עליו רעים לבקש מחילה. אם ממון יש לו בידך, אם נעשה לו ערב, ואם נוקשת בדברים רהב רעיך (ב"מ קטו.). **אסמכתא.** הבטחת גוזמא שאדם מבטיח את חבירו לסמוך עליו שאם לא יקיים תנאו יתן כך וכך (ב"מ מח:) היינו דבר דאינו נותן לו מדעתו אלא סומך על דבר שאינו, דסבור שהוא יכול לנצח ופעמים שמנצחין אותו (סנהדרין כד:) המבטיח דבר לחבירו על מנת שיעשה דבר לעתיד וסומך בלבו בשעת התנאי שיוכל לקיים הדבר כשיגיע זמן וכשיגיע הזמן יאנס ולא יוכל לקיים, לא קניא. ואינו נתפס בתנאו ולא יפסיד בכך, ודיני אסמכתא מפורשין בב"מ בפ' איזהו נשך ובפ' המקבל (לעיל קסח.).

א) נראה דחסר כאן וצריך לציין על הגמ' אלא בי דינא דפרסאי דלא יהבי טעמא למילתייהו. דבר תימה הוא וכו'. ב) אולי צ"ל ולמד מהך קרא נמי וכו'.

רבן שמעון בן גמליאל אומר אם יש נכסים ללוה. אחד ערב ואחד קבלן לא יפרע אלא מן הלוה: **במשנתנו.** ולא בברייתא: **חוץ מערב.** משנה זו אלא יפרע מן הקבלן ואע"פ שיש נכסים ללוה כרבנן: **ולידן.** במי שאחזו במסכת גיטין [עד.]: **ורמיה אחרונה.** בסנהדרין בפ' זה בורר [לא.] שני משניות של רמיה (א) זו כל זמן שמניח רמיה כו' בראשונה הלכה כמותו באחרונה אין הלכה כמותו: **כולן לשון ערבות הן.** דהא לשון הלואה קאמר הלוהו הוא יהיה לוה ואני פורע אם לא יפרע לך: **תן לו.** מסור הממון בידו ואני אפרענו לך אין כאן לשון הלואה אלא שליחותיה דהאי דקאמר תן לו עביד מלוה: **לשון ערבות ערבות.** לא שנא קאמר הלוהו ול"ש קאמר תן לו: **ורב חסדא אמר כולן לשון קבלנות הן.** ואפי' תן לו ואני ערב אפי' הלוהו ואני פורע הלוהו ואני חייב הלוהו ואני נותן לך: **בר מהלוהו ואני ערב.** דכיון דנקט לשון הלואה ולשון ערבות אז מוליא מכלל קבלנות: **ורבא אמר כולן לשון ערבות הן.** אפילו הלוהו ואני קבלן תן לו ואני פורע תן לו ואני חייב דאשמעינן אני אפרע דשבילו אם לא יפרע הוא: **בר מתן לו ואני נותן לך.** וכ"ש תן לו ואני קבלן. וקיימא לן כרבא דהוא בתרא. ודוקא תן לו ואני נותן דשייכה לשון מתנה (ב) משמע קבלנות שבאותו לשון שיהיה למסור לזה קבל עליו לפרעו דמשמע כאילו קבל הוא עצמו מיד המלוה. בערבות לא יפרע מן הערב תחלה אלא מן הלוה ובקבלנות מאיזה שירצה יפרע כרבנן דמתניתין אבל אם נשא ונתן ביד אין למלוה על הלוה כלום: **אינון ערכין ביה.** דכתיב (משלי כב) אם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתיך וכתיב (דברים כד) יוציא אליך העבוט החוצה: **וקיימא לן לא יחבב מן הערב תחלה.** אין נכון להטריח את הערב תנם דלמא מפני ליה לוה והוא הדין לנכסי דאיכא למה מזגזג בנכסיו להוריד בהן את המלוה חנם שמא יסלקנו לוה במעות ולא יצטרך לירד בנכסיו: **הוה ערבא דיתמי.** אביהם לוה בחייו וזה נעשה ערב למלוה בשבילו ולאחר מותו פרע הערב תחלה מקמי דנתבעינהו ליתמי כלומר משלו פרע ולא משל יתומים אלא הספיק לתבעם ועתה חוזר עליהם ומובעם: **פריעת כע"ח מלוה.** הערב עתה נעשה בע"ח ומלוה על פה הוא ומלוה לפרעו ואם יתומים פחותים מי"ג (ג) דלאו בני מיעבד מלוה נינהו וכי גדלי לישתעי דינא בהדייהו כדאמר בחזקת הבתים (לעיל לג.) גבי עובדא דדרבה בר שרשום: **רב הונא בריה דרב יהושע אמר.** לעולם יתמי בני מיעבד מלוה נינהו כדאמר בערכין בפרק שור היתומים (דף כב.) יתמי דאכלי דלאו דידהו ליזלו בתר שיבקייהו אלא היינו טעמא דלא גובה ערב מיתמי עד דגדלי וידעו לטעון ולחזור אחר דינם דאיכא למימר אימור צרדי אתפסיה אביהם למלוה בחייו לפטור את הערב והלכך (ד) על מלוה על פה איכא למימר דלמא פרעיה אבוהון בחייו ואע"ג דקיי"ל לקמן בפירקין [קעו.] מלוה על פה גובה מן היורשין הני מילי כגון דשמתוהו ומית בשמתיה אי נמי בשחייב מודה. ופסקינן לקמן [ע"ב] הלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע דאמר דלא חיישינן למימר יתמי דאו מיעבד מלוה נינהו אלא בכל חוב שאנו יודעין שלא פרעו אביהן בחייו או שאין אנו יודעין אלא שאמר אביהן תנו נותנין כדפסקינן בערכין [כב:] ואין ממתינין עד דגדלי כדשלחו מתם דהלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע [ע"ב]. ורבא נמי דפסק בערכין (שם:) הלכתא דאין זוקקין לנכסי יתומים אלא אם כן רבית אוכלת בהן ואם אמר תנו נותנין נראה בעיני דלא פליג אדרב הונא (ד) כיון דחייב מודה ואמר אמר מדא ומר אמר מדא ולא פליגי רב הונא איירי בחייב מודה אף על גב דלא אמר תנו ורבא איירי באומר תנו אף על גב דאין חייב מודה וכל הני גבייתן ממקרקעי דיתמי ונראה בעיני דבזמן הזה דליכא מקרקעי כל כך אע"ג דקיי"ל [כתובות נב.] מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבע"ח בזמן הזה דינם לגבות ממטלטלי דשבח להון אבוהון כמו שתקנו הגאונים בכתובת אשה דפסקינן הלכתא ממקרקעי ולא ממטלטלי ואפילו הכי נהגו לגבות ממטלטלי ומביא אני ראיה מההוא דכתובות (דף סז.) דאדנקי דמחוא דאשה גובה כתובתה מהם משום דאמכתייהו עליהו והוא הדין לבעל חוב דגבי מטלטלי דיתמי איכא דידוע לנו שאביהן היה חייב לזה וכן הלכה למעשה דהא אמרינן לקמן [קעו.] מלוה על פה גובה מן היתומים כדי שלא תגעול דלת בפני לוין ואי ממטלטלי דשבח להון אבוהון לא גובה אין לך נעילת דלת גדול מזה דהא לא שכיחי לן מקרקעי: מאי

מקמי דאודעינהו ליתמי בו'. מיהר לפרוע ולא הודיעם אם ירצו לפרוע לו כלום שאם היה מודיעם שמא היו פורעין מיהו אם לא היו רוצים לפרוע נפרע מן הערב דהיינו אין לו נכסים ללוה דודאי אם אין לו נכסים (שאין) יכול הערב לדחותו עד אחר שיסכיר עצמו ויקנה נכסים מה לי אם ידחה אותו עד שיגדלו היתומים מה לי אם ידחה אותו עד שיסכיר עצמו: **ואם** כתב בו התקבלתי. שכתב בעל חוב כן גובה בשלמא לרב הונא משכחת לה בשחייב מודה דליכא למיחש לצרדי אלא לרב פפא היכי משכחת לה ות"ת אי בשחייב מודה אפי' לא כתב התקבלתי ויש לדחות דכי לא כתב התקבלתי להכי לא גבי מיתומים דחייש' שמא לא גבה המלוה ממנו ומשני שאני התם דלהכי כתב ליה התקבלתי דליהוי כמיה אליס וליהוי כמלוה בשטר וכן גרס רבינו חננאל משכחת לה בשחייב מודה ומפרש כדפרישית דאליס משום דהוי (ה) בשטרא וקשיא לן דבערכין פ' שום היתומים (דף כב: ושם) מוכח דאיירי רב הונא ורב פפא במלוה בשטר דפריך התם שום היתומים ג' יום בשלמא לרב הונא מוקי לה בשחייב מודה אלא לרב פפא במאי מוקי לה אמר לך רב פפא אינעית אימא בכתובת אשה משום חינא אבל בבעל חוב בשטר לא מצי מוקי לה אלא מיירי ודאי אפילו בשטר ועוד קשיא כיון דמוקי מילתיה במלוה על פה א"כ אפילו בני מיעבד מלוה נינהו נמי אין לגבות מהן דטוענין ליורש שפרע שהאב היה נאמן לומר פרעתי ואפילו גדולים נינהו פטורין מהאי טעמא ועוד מאי משני דלהכי כתב ליה התקבלתי דהוי כמלוה בשטר מה יש לו לכתיבת המלוה להועיל לערב לגבות מיתמי מאחר שהמלוה לא כתב כלום והיה נראה לפרש דאם כתב בו התקבלתי גובה היינו אם כתב בשטר התקבלתי מן הערב שכך כתב המלוה גם לערב במוך השטר ליפות כחו לדחוקו ולפטרו לשלם חובו למלוה אף אם לא יתבענו המלוה עדיין גובה בשלמא לרב הונא בריה דרב יהושע ניחא דאיהו חייש לצרדי והכא ליכא למיחש לצרדי דכיון שכתב גם לערב התקבלתי ועשאו כמלוה לתבעו מעצמו אין רגיל להתפיס לצרדי למלוה אבל בריש אינו גובה משום דחייש לצרדי דלמא אתפסיה למלוה ואע"פ שיש ערב וזה אין לחוש בכתב לו התקבלתי דלמא אתפסיה לצרדי לערב שאין רגילות להתפיס ליה לצרדי כדאמרינן לקמן דבעובד כוכבים ליכא למיחש לצרדי אלמא אין מתפיס לערב דאם כן ניחוש שמא התפיס לערב ואפילו למאן דפריך אדרבה כו' (ו) אי לאו דאתפיס לצרדי לערב לא הוה מקבל לערב כדפי' בקונטרס הכא מיהא לא מתפיס לא למלוה ולא לערב אלא לרב פפא קשיא הא לאו בני מיעבד מלוה נינהו שאני התם דלהכי כתב לו התקבלתי שיהא לו כח לגבות מן היתומים ושעבד

מאי

כלום אבל אי היה בשטר היו מחויבין לפרוע: ורב הונא בריה דרב יהושע. אמר להכי לא פרעי יתמי כלום לערב דאימור אביהן קמי דמת שמא אתפסיה צרדי למלוה כשיעור

מסורת הש"ס

(א) ב"ק קט. כתובות עז. סנהדרין לא.: גיטין לח. פה. [ב"מ לא.: כתובות כד.]. (ב) [ל"ל אתן], (ג) רש"ל. (ד) [בכורות מח.]. (ה) [לעיל קעג.], (ו) [כתובות פו. ערכין כב.], (ז) [נ"מ דרבא], (ח) [ל"ל כלו], (ט) רש"ל מ"ז [ועי' רש"ש], (י) שיך לע"ב.

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה ולמיה וכו' אל רמיה כל זמן כל"ל ומיכה זו נמתק: (ב) ד"ה כר מתן וכו' ומשמע קבלנות: (ג) ד"ה פרעיה וכו' מי"ג לאו כל"ל ותוס ד' נמתק: (ד) ד"ה רב הונא כו' דכיון דחייב מודה וכו' וכל הני גבייות היינו מקרקעי וכו' דמנמן הוה כיון דליכא: (ה) תוס' ד"ה ואם וכו' דהוי בשטרא וקשיא: (ו) בא"ד למאן דפריך אדרבה כו' וכדפי' בקונטרס דאי לאו דאתפיס לרבי לערב לא הוה מקבל ליה בערבות הכא מיהא כל"ל:

מוסף רש"י

לא יפרע מן הערב. תחלה עד שיתבע את הלוה לדין ויתיבוהו ב"ד ואם אין לו מה לשלם אז יפרע מן הערב (לעיל קנג.). לא יחבב ערב תחלה. עד שיתבע מן הלוה ולא יהא לו מה לפרוע (בכורות מח.). פריעת בעל חוב מצוה. מצוה עליו לפרוע חובו ולאמת דבריו, דכתיב הן לדק, שיהא הן אצל לדק ולאו אצל לדק (כתובות פו ע"ב ב"מ מט.). ויתמי לאו בני מעבד מצוה נינהו. דקטנים הן, אלא יתמין עד שיגדלו (ערכין כב.). אימור צרדי אתפסיה. אביהם נתן לבעל חובו מעות או כסף והבו במסכון בשמת מיתה ולא הספיק ליטול את השטר מידו (שם).

עין משפט נר מצוה

קלב א מיי' פכ"ה מהל' מלוה ולוה הל' ה ופי' בהשגות ובמ"מ סמג עשין לד טוש"ע מ"מ סי' קכו סעיף יח יח:

קלג ב ג מיי' שם פכ"ו הל' ח"מ סמג שם טוש"ע ח"מ שם סעיף יט:

קלד ד ה מיי' שם הל' ו ועיין בהשגות ובמ"מ סמג שם טוש"ע מ"מ סי' קל סעיף ו:

רבינו גרשום

חרן מערב. הא דקאמר במתני' דבין כך ובין כך לא יפרע מן הערב: צידן. במס' גיטין מעשה בצידן כאחד שאמר לאשתו הרי זה גיטך על מנת שתביא אצליתי ואבד אצליתו אינו גט: רשב"ג אמר נותן דמיה והרי הוא [נט] ולית הלכתא כוותיה: נראיה אחרונה. במס' סנהדרין אמר רשב"ג מה עשה זה שלא היה יודע שיש לו עדים ומצא עדים ולא היה יודע שיש לו ראיה והביא לו ראיה כו': כולן לשון ערבות הן. כיון שאמר לו בלשון הלואה: כולן לשון קבלנות הן. כיון שאמר לו בלשון נתינה דנתינה היינו קבלנות כדאמרי' לעיל תנה אותו על ידי דהיינו קבלנות: איבעיא להו הלוהו ואני קבלן. וכן כי אמר ליה תן לו ואני ערב מאי מי אזלינן בתר תן לו דהיינו קבלנות או בתר ואני ערב דהיינו ערבות: אמר רב יצחק. תפוס לשון אחרון להיכא דאמר ליה לבסוף ואני ערב היינו לשון ערבות ולהיכא דאמר לבסוף ואני קבלן היינו לשון קבלנות אע"ג דאמר מעיקרא הלוהו: בר מתן לו. דהיינו תנה אותו על ידי ואני אשיבנו אליך היינו קבלנות גמורה: ולא היא לא מפטר לוה מינה דמלוה עד שישא מיד המלוה ליתן ללוה דהשתא לא קיבל הלוה מיד מלוה כלום להכי אין לו עליו כלום אלא הקבלן אפי' יש נכסים ללוה: מאן היה לסלוקיה ההוא דיינא אלא רב חנן בר אבא. דקסבר נכסודי דברגש אינון ערבין ליה ולא היה לו ליפרע מן הנכסים דהיינו הערב עד שיחבב מן הלוה תחלה דשמא אילו תובע הוה היה פורעו ממקום אחר: ההוא ערבא דיתמי. שהיה א' ערב של אביהן במלוה שעל פה ומת האב והיה הערב ליתומין פורע החוב למלוה מנכסיו של עצמו מקמי דלודעינהו ליתמי והיה רוצה הערב לגבות מן היתומין מה שפרע למלוה: רב פפא אמר פריעת בעל חוב. למלוה שבעל פה ואין בה קנין לא חיוב הוא לפורעו כיון דאין לו שטר ולא עדות וקנין אלא מצוה היא שיפרע לו ההדאת מלוה על פה ואילו היה הלוה קיים ולא היה רוצה לקיים מצוה זו היו בית דין חובטין אותו עד שיאמר רוצה אני ויפרע והשתא שמת ובניו יתומין קטנים הן יתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו עד דגדלי והלכך לית עלייהו לפרוע לא למלוה ולא לערב כלום ולא פריעי ליה להאי ערב

מאי בינייהו איכא בינייהו אכשחייב מודה אי נמי בדשמתוהו ומת בשמתיה (א)שלחו מתם שמתוהו ומת בשמתיה גהלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע מיתיבי דערב שהיה שטר חוב יוצא מתחת ידו אינו גובה הואם כתוב בו התקבלתי ממך גובה בשלמא לרב הונא בריה דרב יהושע משכחת לה כשחייב מודה אלא לרב פפא קשיא שאני התם (א) להכי טרח וכתב ליה התקבלתי וההוא ערבא דעובד כוכבים דפרעיה לעובד כוכבים מקמי דלתבעינהו ליתמי א"ל רב מרדכי לרב אשי הכי אמר אבימי מהגרוניא משמיה דרבא אפילו למ"ד חיישינן לצררי ה"מ ישראל אבל עובד כוכבים כיון דבתר ערבא אזיל לא חיישינן לצררי א"ל אדרבה אפילו למ"ד לא חיישינן לצררי הני מילי ישראל זאבל עובדי כוכבים כיון דדינייהו בתר ערבא אזלי אי לאו דאתפסיה צררי מעיקרא לא הוה מקבל ליה: וכן היה רשב"ג אומר הערב לאשה בכתובתה [וכו']: גמשה בר עצרי ערבא דכתובתה דכלתיה הוה רב הונא בריה צורבא מדרבנן הוה ודחיקא ליה מילתא אמר אביי ליכא דניזיל דנסביה עצה לרב הונא דנגרשה לדביתהו ותיזיל ותגבי כתובה מאבוה והדר נהדרה א"ל רבא והא ידירנה הנאה תנן א"ל אביי אטו כל דמגרש בבי דינא מגרש לסוף איגלאי מילתא דכהן הוא אמר אביי היינו גדאמרי אינשי בתר עניא אזלא עניותא ומי אמר אביי הכי והא דאמר אביי חאיזהו רשע ערום זה המשיא עצה למכור בנכסי' כרשב"ג טבנו שאני וצורבא מרבנן שאני והא ערב הוא ה)וקיימא לן] ערב דכתובה ילא משתעבד כקבלן הוה הניחא למ"ד קבלן דכתובה אע"ג דלית ליה נכסי לבעל משתעבד שפיר אלא למאן דאמר אי אית ליה משתעבד אי לית ליה לא משתעבד מאי איכא למימר איבעית אימא מיהוי הוה ליה ואישתדוף ואיבעית אימא לאבא לגבי בריה שעבודי משעבד נפשיה דאיתמר יערב דכתובה דברי הכל לא משתעבד קבלן דבעל חוב דברי הכל משתעבד קבלן דכתובה וערב דבעל חוב פליגי מר סבר אי אית ליה נכסי ללוה משתעבד אי לית ליה לא משתעבד ומר סבר בין אית ליה ובין לית ליה משתעבד זוהלכתא (ב) מערב בין אית ליה ובין לית ליה נבר מערב דכתובה דאע"ג דאית ליה לבעל לא משתעבד מאי טעמא מצוה הוא דעבד ולאו מידי חסרה פאמר רב הונא סשכיב מרע שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי נאמן חזקה אין אדם עושה קנוניא על הקדש מתקיף לה רב נחמן וכי אדם עושה קנוניא על בניו דרב ושמואל דאמרי תרוייהו עשכיב מרע שאמר מנה לפלוני בידי אמר תנו נותנין לא אמר תנו אין נותנין אלמא פאדם עשוי שלא להשביע את בניו
הכא

מאי בינייהו. כיון דבין למר ובין למר אין הערב גובה עכשיו מיתמי: **כשחייב מודה.** בשעת מיתתו דליכא למיחש לצררי לרב הונא גבי מיתמי לרב פפא לא גבי עד דגדלי: **דשמתוהו ומית בשמתיה.** שלא רלה לפרוע בחייו: **שלחו מתם.** היכא דשמתוהו ומית בשמתיה הדבר ידוע שלא פרעו וכמי שחייב מודה דמי: **הלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע.** דגבי מיתמי ולא אמרינן יתמי לאו בני מיעבד מלוה נינהו. הלכתא גרסי' ולא גרסי' והלכתא: **היולא מתחת ידי ערב.** ותובע את היתומים ואמר פרעתי חוב של אביכם והשטר מוכיח שהרי החזירו לי המלוה: **אינו גובה.** עד דגדלי יתמי ומשתעי דינא בהדייהו ואז ישבע ויפרע מהם כדין הבא ליפרע מנכסי יתומים: **ואם כתב בו.** המלוה התקבלתי ממך מן הערב: **דלהכי כתב ליה התקבלתי.** דהוי ערב מוחזק בשטר שיש לו עליהם ולא חשיבא מלוה על פה ובמלוה בשטר מודה רב פפא דגבינן מיתמי דלא אמרינן הכא מלוה אלא חוב ומוטלת עליהם לפרוע בעל כרחם: **אפילו למ"ד חיישינן לצררי ה"מ.** במלוה שהוא ישראל שדינו של לוה לפרוע למלוה שהרי המלוה לא יתבענו לערב תחלה: **אבל.** היכא דהוי המלוה עובד כוכבים אין הלוה מתפיסו לעובד כוכבים צררי דהא ידע ישראל דעובד כוכבים הדר תו וגובה זמנא אחריתי מן הערב: **מעיקרא.** כשנעשה היהודי ערב לעובד כוכבים אי לאו צררי אתפסיה לערב לא הוה מקבל ליה ליכנס בערבות שהרי זה יודע בודאי שהעובד כוכבים יחזור עליו ולא על הלוה והלכך לא גבינן מיתמי עד דגדלי: **עצרי.** כהן הוה ואי מגרש תו לא מצי מהדר לה: **והאמר אביי.** בפ' יש נוחלין): **איזהו רשע ערום.** (ג) המתעבר על ריב לא לו ומבטל מחשבת הנותן שאמר נכסי לך ואחריך לפלוני וברצונו לא היה ראשון מוכר לאחרים להפסיד אחריך ערום דמכל מקום מצליח הוא ומה שעשה עשוי שהנותן לא מיחה בשעת המתנה כרשב"ג דאמר אם קדם ראשון ומכר מה שעשה עשוי כי אין לאחריך אלא מה שישייר ראשון והרי לא שייר לו כלום: (ד) **והא קיימא לן.** לקמן בשמעתין: **מאי איכא למימר.** דהא לא הוו ליה נכסי לרב הונא ולא נשתעבד אביו: **אי בעית אימא** (ה) **הוו.** לרב הונא בשעה שנעשה אביו ערב וגמר ומקנה מתוך שהיה סבור שלא יפסיד: **דברי הכל לא משתעבד.** כדמפרש טעמא לקמן מלוה הוא דעבד ולאו מידי חסרה: **כי לית ליה נכסי לא משתעבד.** דלא גמר בלבו לשעבד נפשיה ואינו אלא פטומי מילי שירא להפסיד. ואיכא למימר אמוראי פליגי בהא מילתא ושמעתייהו (ו) לא איתפרשו בגמ': **בכולהו משתעבד.** אע"ג דלית ליה נכסי: **מלוה הוא דעבד.** המשדך בזיווגן אין דעתו לפרוע הערבות אבל מתכוין לזווגן שע"י ערבות זו מתרצין ולא מידי חסרה לאשה דהא טב למיתב טן דו [קידושין מא.] ולטובתה נתכוין: **מתקיף לה רב נחמן וכי אדם עושה קנוניא על בניו.** להנחיל לאחרים ולהפסיד את בניו ואפ"ה אמרי רב ושמואל אם לא אמר תנו אין נותנין לאותו פלוני אע"ג דהודה שיש לו מנה משל פלוני בידו אלא מאי אית לך למימר אמאי אין נותנין לו דאדם עשוי שלא להשביע כו' נתכוין שלא יחזיקוהו כעשיר לא הוא ולא בניו:
הכא

ושעבד נכסיו לזה ויש לו כח לזה מיהו קשה לר"י מן התוספתא דקתני ואם כתב בו בע"ח ולשון בו משמע כפירוש ר"ח ויש לפרש קצת לפירוש ר"י כי הלוה מכל מקום כתב לו כך אבל הבעל חוב לוה לכתוב לו כדי שיהא הערב קבלן גמור והא דאמר מלוה על היתומין לפרוע חובת אביהן פירש ר"י דהיינו במלוה על פה ובמקום שלא נשארו קרקעות מאביהן כי אם מטלטלין ולא כייפינן ליתמי עבור כן אפי' היו גדולים כדמוכח פרק מי שהיה נשוי (כתובות דף נא:) גבי קטינא (ו) דאביי דמדקטריף בעל חוב אלמא גדולים היו והא דפסקינן לקמן מלוה על פה גובה מן היורשים היינו במקרקעי דומיא דאינו גובה מן הלקוחות: **אטו כל דמגרש כו'.** שמא יפרע בלא ב"ד ובלא הדרה: **בר מערב דכתובה.** דאף על גב דאית ליה לא משתעבד ומילתיה דרשב"ג מיירי באבא לגבי ברא דמשעבד נפשיה ל)(הג"ה. ותימה למורי אמאי לא פריך ממתניתין): **שכיב מרע שאמר מנה לפלוני בידי כו'.** קשה לר"י הא דבעי פ' מי שמת (לעיל דף קמח:) שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו מהו תפשוט מהכא דאם עמד אינו חוזר דאי חוזר חוזר (נמי) [כמו] במתנתו וא"כ פשיטא דנאמן ומאי קנוניא שייך והלא היה יכול לחזור בו מיד ונראה לר"י דמיירי בשכיב מרע שהקדיש כשהיה בריא את נכסיו ואמר השתא נמי מנה לפלוני בידי נאמן והאי דנקט שכיב מרע משום דדוקא השתא מהימן כדאמרינן בפרק שום היתומים (ערכין דף כג.) (ובפ' שבועת הדיינים (שבועות דף מב:) דאין אדם חוטא ולא לו אבל בבריא ולאי חיישינן: **אדם עשוי שלא להשביע את בניו.** והיינו בשלא תבעוהו ואמר מעצמו אבל תבעוהו והודה חייב כדאמר לקמן בשמעתין דטעמא דלהשביע את בניו לא שייך התם ומשטה אני בך נמי לא טענינן (ז) אף על גב דבריא אי לא טעין טענינן ליה דאין אדם משטה בשעת מיתה כדאמרינן בסמוך והא דאדם עשוי כו' אמר רבי דמשמע אפי' לא טעין טענינן ליה דאמר בזה בורר (סנהדרין דף כט: ושם) ההוא דקרו ליה קב רשו אמר מאן מסיק בי אלא פלניא ופלניא תבעוהו לדינא קמיה דרב נחמן אמר אדם עשוי כו' משמע דרב נחמן הוה טעין ליה הכי:
ורב

עין משפט נר מצוה

קלה א ב ג מיי' פכ"ו מהל' מלוה ולוה הל' ו סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' קל סעיף ז:
קלו ד ה מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעי' ד:
קלז ו ז מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעי' ז:
קלח ח ט י כ ל מיי' שם פכ"ה הלכה ו ופי"ז מהל' אישות הל' ט ועי' בהשגות ובמ"מ סמג שם וסי' מח טוש"ע אה"ע סי' קב סעיף ו ז:
קלט מ מיי' פכ"ה מהל' מלוה הלכה ב סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' קכט סעיף ב:
קמ נ מיי' שם הל' ו ועי' בהשגות ובמ"מ ופי"ז מהל' אישות הל' ט ועי' בהג"ל סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קב סעיף ו ז:
קמא ס מיי' פ"ז מהל' ערכין הל' יט ועי' בהשגות ובכ"מ סמג עשין קלא טוש"ע ח"מ סי' רנה סעיף ג:
קמב ע מיי' פ"י מהל' זכיה הל' ג סמג עשין פב טוש"ע שם סעיף ב:

רבינו גרשום

חובו ולא היה חייב כלום למלוה: מאי בינייהו. בין רב פפא ורב הונא מכדי בין למר ובין למר לא פרעי יתמי לערב: איכא בינייהו כשחייב מודה. שאביהן הודה בשעת מיתתו שעדיין לא פרע למלוה כלום למאן דאמר אימור צררי אתפסיה הכא לא אתפסי' ופרעי יתמי לערב מאי דפרע למלוה ולמאן דאמר יתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו אע"ג דהודה בשעת מית' דחייב למלוה (ולמאן דאמר) לא יפרעו להערב דיתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו ולא פרעי ליה לערב כלום: א"נ איכא בינייהו. דתבעיה מלוה ללוה קמי בית דין ושמתוהו דליפרע ליה ומת בשמתיה ולא פרע ליה למאן דאמר צררי אתפסיה הכא כיון דמת בשמתא לאו מידי אתפסו ומחייבי יתמי למיפרע לערב מה שפרע למלוה ולמאן דאמר פריעת בעל חוב מצוה יתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו ולא פרעי ליה מידי: שלחו מתם היכא דשמתוהו ומית בשמתיה. אפ"ה הלכ' כרב הונא בריה דרב יהושע דחיישינן דלמא צררי אתפסיה ולא הספיק לתבוע להפר שמתא עד שמת הוא [אבל] אי ודאי בריר לן דלא אתפסי' צררי מחייבי יתמי לשלמי לערב אע"ג דמלוה על פה היה: מיתיבי ערב שהיה שטר חוב של מלוה יוצא מתחת ידו ואמר שפרע למלוה והחזיר לו השטר ותובע מן היתומין שישלמו מה שפרע למלוה אינו גובה מהן כלום דחיישינן שמא לא פרע למלוה אלא נפל השטר מן המלוה ומצא הערב ואע"ג דהאי חוב בשטר הוא הואיל וזה שטר על שם המלוה נכתב ולא על שם הערב להכי אינו גובה הערב דלגבי ערב מלוה על פה הוא דאין לו שטר על היתומין שחייבין לו: ואם כתב בו. בשטר כתיבת המלוה שכתב לערב התקבלתי ממך חובי. גובה מן היתומים דהשתא ליכא למיחש לנפילה וכיון דכתב ביה התקבלתי דמי כמאן דאית ליה שטר על היתומין: בשלמא לרב הונא בריה דרב יהושע. דחייש לצררי וכל היכא דודאי פשיטא לן דלא אתפסיה צררי מיחייבי יתמי לשלומי הכא נמי כיון דהכא מלוה בשטר הוא איכא למימר לא הוה מתפיס ליה צררי אלא אם כן מהדר ליה שטרא וכיון דלא אהדר ליה שטרא פשיטא דלא אתפסיה לצררי ומשום הכי גובה ערב בשכתב לו התקבלתי דדמי כמאן דאית ליה שטרא על יתמי: אלא לרב פפא. דאמר יתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו במלוה על פה סוף סוף אע"ג דמלוה הוה ליה שטרא מעליא הא התקבלתי דאית ליה לערב עלי' יתמי לאו שטר גמור הוא והוה לענין ערב כמלוה על פה ואמאי גבי מיתמי: אמר לך רב פפא. להכי טרח וכתב ליה התקבלתי דליהוי ליה האי התקבלתי כמאן דאית ליה לערב שטר גמור על יתמי ומש"ה גובה מינייהו. ההוא ערבא דעובד כוכבים שהיה ערב לעובד כוכבים בשביל שהלוה לראובן ומת ראובן ופרעיה ערב לעובד כוכבים: הני מילי למלוה ישראל. איכא למיחש דלמא אתפסיה לוה צררי קודם מיתתו משום דמלוה

רבינו גרשום (המשך)

תובע ללוה: אדרבה. הכא איכא למיחש דדילמא לערב גופיה אתפסיה צררי דכיון דידע האי ערב דעובד כוכבים בתר דידיה אזיל ולא בתר לוה לא הוה מקבל למהוי ליה ערב אי לאו דאתפסיה צררי לערב הלכך לא גבי הערב כלום מיתמי: אמר ליה אביי אטו כל דמגרש בבי דינא רבא מגרש. אפי' לפני בית דין הדיוט יכול לגרש דלא ידעי [דמצרכה] לידור הנאה ולא אדרי ליה: איגלאי מילתא דכהן הוה. רב הונא ולית ליה תקנה לגרשה דאי מגרש לה לא מצי לאהדורה: והיכי הוה אביי משיא עצה. למיעבד קנוניא והא אמר אביי כו': שאני הכא. דבנו היה רב הונא וליכא העברת ירושה כדאמ' (לעיל דף קל) אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימים. ועוד משום צורבא מרבנן ודחקא ליה מלתא שאני מאינש דעלמא: ואכתי מאי עצה הואי. והא ערב דכתובה לא משתעבד למיפרע כדאמר לקמן דמצוה עבד דזווגן (מאי) [ולאו מידי] חסרה: קבלן הוה. דמשתעבד: אלא למאן דאמר אי לית ליה לא משתעבד מאי איכא למימר. הא רב הונא לא הוה ליה נכסי כשנעשה אביו ערב בשבילו: אבא לגבי בריה. כשנעשה קבלן בשבילו משעבד נפשיה אע"ג דלית ליה נכסי לבן מפני חיבת הבן: מר סבר. איכא למאן דאמר אי אית ליה נכסי כו': מצוה עבד. כלומר דלא גמיר ושעבד נפשיה אלא האי דנעשה לו ערב משום מצוה נתכוון כדי שיזדווגו שניהם ולא מידי חסרה שלא נתנה לו כלום על ידו: נאמן. ונותנין מנה לפלוני: לא אמר תנו אין נותנין. אע"ג דאיכא למימר אין אדם עושה קנוניא על בנו דניחא ליה לבנו יותר מבאחר ואי לאו דהוה חייב לאחר מנה לא הוה אמר ואפי' [הכי] אם לא אמר תנו אין נותנין. ודאיכא למימר כי לא אמר תנו האי דאמר הכא מנה לאחר בידי להכי

מסורת הש"ס

א) [ערכין כג. ובפירש"י ע"ש], ב) שם כג., ג) שם ב"ק לג. [חולין קה:], ד) לעיל קלז. כתובות נה: סוטה כא: ערכין כג., ה) רש"ל, ו) גיטין מט: [ערכין כג:], ז) רש"ל והלכת' אכולהו משתעבד בר, ח) שבועות מב: [ערכין כג.], ט) [סנהדרין כט:], י) [לעיל קלז.], כ) בס"א: ושמתייהו, ל) ת"י,

הגהות הב"ח

(א) גמ' דלהכי טרח: (ב) שם והלכתא בכולהו משתעבד בר מערב דכתובה כצ"ל ותיבות ערב בין אית ליה ובין לית ליה נמחק: (ג) רשב"ם ד"ה איזהו רשע ערום המתעבר: (ד) ד"ה וקיימא לן כצ"ל ותיבת והא נמחק: (ה) ד"ה איבעית אימא מיהוי הוה לרב הונא: (ו) תוס' ד"ה (בע"א) ואם וכו' גבי קטינא דארעא דקטריף בעל חוב: (ז) ד"ה אדם וכו' לא טענינן ליה אע"ג:

מוסף רש"י

דשמתוהו. ב"ד לאביהן על שאינו פורע לזה חובו ומת בשמתיה, דהשתא ליכא למיחש לצררי, דלא היה פורעו אלא בב"ד כדי שיתירו נידויו (ערכין כב.). אטו כל דמגרש בבי דינא מגרש. שיאמרו לו דור הנאה, ילך בלנעה ויגרשנה (שם כג.). דכהן הוא. רב הונא ואי הוה מגרשה לא מצי לאהדורה (שם). כרשב"ג. במס' כתובות (נה:) האומר בשעת מיתה נכסי לך ואחריך לפלוני וירד הראשון ומכר ואכל, רשב"ג אומר אין לשני אלא מה ששייר הראשון, וה"ג הוי רשע ערום (ערכין כג.). ערב דכתובה דברי הכל לא משתעבד. חדא דערב בעלמא הוא ועוד לאו מידי חסרה שלא הוציאה כלום משלה (גיטין מט:) דמלוה קא עביד לזווגם ולא מידי מחסר לה דהא לא קא יהבה זוזי (ערכין כג:). קבלן דבעל חוב. תרתי לחובא איכא, חדא דקבלן הוא ועוד דחסריה ממונא (גיטין ג.). שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי. הגביהו תחלה מן הנכסים שהקדשתי (שבועות מב:).

הכא נמי אדם עשוי שלא להשביע את עצמו כי קאמר רב הונא התם דנקיט שטרא מכלל דרב ושמואל דלא נקיט שטרא אמר תנו נותנין מלוה על פה הוה [א]ורב ושמואל דאמרי תרוייהו מלוה על פה אינו גובה לא מן היורשין ולא מן הלקוחות אלא אמר רב נחמן אידי ואידי דנקיט שטרא ולא קשיא [א]הא דמקויים הא דלא מקויים אמר תנו קיימיה לשטריה לא אמר תנו לא קיימיה לשטריה אמר רבה שכיב מרע שאמר מנה לפלוני בידי ואמרו יתומין פרענו נאמנין תנו מנה לפלוני ואמרו יתומין פרענו אין נאמנין כלפי לייא איפכא מסתברא אמר תנו מנה [ב]כיון דפסקה אבוהון למילתא איכא למימר דפרעיה [ג]מנה לפלוני בידי כיון דלא פסק אבוהון למילתא [ג]איכא למימר דלא פרעיה אלא אי איתמר הכי איתמר [ד]שכיב מרע שאמר מנה לפלוני בידי ואמרו יתומין חזר ואמר לנו אבא פרעתי נאמנין מ"ט אדכורי מידכר [ה]תנו מנה לפלוני ואמרו יתומין חזר ואמר אבא פרעתי אין נאמנין דאם איתא דפרעיה לא הוה אמר תנו בעי רבא שכיב מרע שהודה מהו צריך לומר אתם עדי או אין צריך לומר אתם עדי (א) [ג]צריך שיאמר כתובו או אין צריך לומר כתובו אדם משטה בשעת מיתה או אין אדם משטה בשעת מיתה בתר דבעיא הדר פשטה [ד][ו]אין אדם משטה בשעת מיתה [ה][ז]ודברי שכ"מ ככתובין וכמסורין דמו: **מתני'** [ו][ח]המלוה את חבירו בשטר גובה מנכסים משועבדים [ט]על ידי עדים (ב) גובין מנכסים בני חורין

הוציא

הכא נמי. גבי הקדש איכא למימר לכך נתכוין ואמאי קאמר רב הונא נאמן ונותנין לו המנה: **כי קאמר רב הונא דנקיט שטרא.** ההוא מלוה וזה הודה לו: ופרכינן **מכלל דרב ושמואל מיירי בדלא נקיט.** והלכך אין נותנין לו כי לא אמר תנו אי הכי כי אמר תנו אמאי נותנין מלוה על פה היא כו' ואי [ו](לאו) משום טעמא דמלוה לקיים דברי המת לא היה להם ליתן בשביל דברי אביהם עד לאחר מותו: **אלא אמר רב נחמן.** בין זה שאמר שכ"מ מנה לפלוני בידי והוא בא ליפרע מן ההקדש ובין זה הבא ליפרע מבניו כולהו שטרי נקיטי דמסקי ביה בהאי שכיב מרע מנה ולא קשיא: **הא.** דהקדש במקויים דאיכא הנפק: **אמר תנו קיימיה לשטריה.** ולא צריך מלוה לקיומיה: **לא אמר תנו.** חיישינן דלמא משום שלא להשביע את בניו אמר הכי ולא גבי עד דמקיימי לשטריה: **דכיון דפסקה אבוהון.** שגמר דבריו וצווה לפרוע: **מ"ט.** (ג) [ח][דלא] דלמא אידכורי מידכר והלכך לא רצה לומר עדיין תנו: **שכיב מרע שהודה.** בעל חובו טוען לו מנה לי בידך ואמר לו הן דכה"ג אמרינן בסנהדרין בפ' זה בורר (ד' כט:) דצריך שיאמר אתם עדי ואי לא מצי א"ל משטה אני בך: **צריך שיאמר כתובו.** דאמרי' בחזקת הבתים (לעיל מ.) הודאה בפני שנים צריך שיאמר כתובו: **ודברי שכ"מ ככתובין וכמסורין.** וא"צ לומר כתובו: **מתני' המלוה את חברו בשטר.** אפי' אין כתוב בו אחריות הא פסקינן הלכתא בשנים אוחזין (ב"מ טו:) דאחריות טעות סופר הוא וכמי שכתוב בו אחריות דמי: **משועבדים.** מכורין:

הוציא

ורב ושמואל דאמרי תרווייהו מלוה וכו'. וא"ת והא דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו (ד) מאחר דאם כתבו ונתנו היו נותנים השתא אמאי אין נותנים כמחלק כל נכסיו וי"ל לא דמי דהיכא דנותן מטעם מתנה בודאי תקנו שיהיו ככתובין וכמסורין שמא תטרף דעתו עליו אבל מלוה להן ליתן מכח מלוה ולא מטעם אחר אין לו אלא מכח מלוה כאשר בתחלה והלכך אין נותנין: **הא** דמקויים. וא"ת (ה) הא דנקט שטרא מקויים צריכין למימר דנאמן ועוד מה אנו צריכין לנאמנות ממילא גבי ע"י שטר שבידו ועוד למה לי הקדש ועוד מאי איריא שכ"מ דאין אדם חוטא ולא לו כדמפרש בפ' שום היתומים (ערכין דף כג. ושם) אפי' בריא נמי וי"ל דכולהו איצטריך לגבות בלא שבועה דאי לא הוה אלא שטרא הוה בעי שבועה כדתנן (כתובות דף פז.) הבא ליפרע מנכסים משועבדים לא יפרע אלא בשבועה ואפילו הקדש אי לא (ו) שכ"מ ואי לא נאמנותו הוה [בעי] שבועה דמה לי משתעבד לגבוה מה לי משתעבד להדיוט והכי מפרש בהדיא בפ' שבועת הדיינים (שבועות דף מב:) על הא דקתני (ברייתא) אבל נשבעים לקטן ולהקדש ליפרע מנכסי הקדש (ופריך) תניא (כו') מנכסים משועבדים כו' סד"א הנ"מ הדיוט אבל הקדש לא חיישינן לקנוניא קמ"ל ופריך והא א"ר הונא שכ"מ כו' ומשני דוקא שכ"מ דאין אדם חוטא ולא לו ומכאן נראה לרבי הא דמבעיא לן פ' הניזקין (גיטין דף נ:) גבי אין נפרעין מנכסים משועבדין במקום שיש נכסים בני חורין אפילו הן זיבורית במתנה מאי בההיא דמנכסים משועבדים לא יפרע אלא בשבועה הוי ודאי ה"ה מתנה דנשבעין כשבאין ליפרע ממנו דפשיטא ליה נמי הכא דמה לי משתעבדי לגבוה מה לי משתעבדי להדיוט אלמא להדיוט בכה"ג בעי שבועה: **הא** דלא מקויים. וא"ת כי היכי דאי לא מקויים [ט](אמרינן) שהוא מזוייף והאב אמר שלא להשביע את בניו בהא נמי לימא (ז) שלא להשביע את בניו ופרוע הוא ומדברי האב אין ראיה ואין לומר דא"כ היו נותנים על ידי שבועה אם היה מקויים שא"ל אלא לישבע שלא נפרע וזה יכול הוא לעשות ולא שייך לומר אין נותנים אבל בלא מקויים דבעי קיום [י][קודם שיפרע] שייך לומר אין נותנים דהא גבי הקדש אמרו נאמן במקויים ולא טענינן ליה פרוע ויצטרך שבועה אלא נאמן בלא שבועה כדמוכח ההיא דשבועות (דף מב:) שהבאתי לעיל אלא נראה לרבי דהיכא דנקט ההוא מלוה שטרא (ח) ומקויים אין הלוה רגיל לעולם לומר שלא להשביע שחייב לו מנה כמו שכתב בשטר היכא דפרעיה שלא יהא סבורים העולם שלא פרעו: **אלא** אי איתמר כו'. לא בעי למימר אלא איפכא איתמר דידע גמרא שאמר על מנה לפלוני בידי דנאמנים: **חזר** ואמר לנו אבא פרעתי נאמנים דלמא אדכורי מדכר. היינו פרעתי קודם לכן [כ][כדקאמר דלמא] אדכורי מדכר [היינו] באותה שעה כדמוכח בסמוך [דקאמר] אי איתא דפרעיה כו' והכא נאמנים משום שהוא (ט) היה נאמן לומר פרעתי קודם לכן מגו דנאמן לומר פרעתי אחרי כן כדתנן מנה לי בידך א"ל הן למחר א"ל תנהו לי נתתיו לך פטור אלא דמשביעין אותו שבועת היסת מדרבנן ואף הם יכולים לומר פרענו אחרי כן והא דאמר אין נאמנים כיון דלא פסקה למילתיה היינו דטפי מסתבר לומר שם אין נאמנין מתנו מנה לפלוני ואומר רבי הא דאמר סוף פ"ק דגיטין (דף יד.) הנהו גנאי דעבוד חושבנא בהדי הדדי כו' לסוף לא פש גביה ולא מידי ומסיק דהאי דאקני למריה ארעא זוזי דפשו גביה קנין בטעות הוא וחוזר ומפרש ר"ת ורבינו חננאל שהיו הן מודים שטעו תחלה בחשבון שאם לא כן לא היה נאמן שא"כ אין לך קנין מועיל (י) לעולם שיאמר טעיתי וגם יאמר היאך טעה הא לאו הוכחה היא דודאי הוא יכול להיות נאמן בכמה מקומות מגו דהוה מצי למימר פרעתי אחרי כן כדאשכחן הכא אלא נראה דלא מיבעיא שנאמן לומר שטעה כשאמר מנה לפלוני בידי אלא הוא נאמן לומר פרעתי כבר מגו דמצי למימר פרעתי אחרי כן ומ"מ יכול הוא להיות דהתם צריך שיהו מודים שטעה אחרי כן משום דקנין חשוב כתנו דהכא דאי פרעיה לא הוה אמר תנו ומה לי לשקר במקום עדים הוא ה"נ התם אי איתא דטעה דלא פש גביה מידי לא הוה מקני וי"מ דדוקא בשכ"מ שייך למימר אדכורי מדכר שאין דעתו מיושבת עליו אבל בריא לא:

ודברי שב"מ כבתובין וכמסורין דמו כו'. האי ככתובין לא הוי ככתובין דלעיל פ' מי שמת (דף קנא.) דהתם קאמר שהם ככתובים וכמסורין כבר דלא בעי קנין אבל הכא לא בעי למימר דדוקא ככתובין וכמסורין אלא אלימו טובא כדברים הכתובים הלכך הוי כאילו אמר כתבו והרבה יפוי כח עשו חכמים בשכיב מרע בלא ההוא דלעיל דלא בעי קנין כי ההיא דאמר בפרק קמא דגיטין (דף יד:) דהולך כזכי בשכיב מרע אפילו לא הוי בבריא כזכי:

המלוה את חבירו בשטר כו' [על ידי] עדים גובה מנכסים בני חורין. הכא תנן בהדיא דמלוה על פה לא גבי ממשועבדים [ל][מדרבנן] והא דפרש"י פרק הניזקין (גיטין דף נא. ושם) דמזון האשה והבנות גובין מנכסים בני חורין לפי שאין קצובים אבל היו קצובים היו גובין אע"פ שאין כתובים משום דהוה כמלוה ע"פ ליתא ואגב ריהטא לא עיין בה אלא טעמא דאכילת פירות [מ]למזון האשה והבנות דגבי אם היו קצובים אפילו אין כתובים משום דקלא אית להו (נ) והקשה ה"ר יעקב מקורביי"ל אם כן היאך נשבעין במודה מקצת הטענה והא אין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות ואומר רבי כגון שמחל שעבודו א"נ בדליכא עדים דהא דשעבודא דאורייתא היינו על פי עדים אבל על פי עצמו לא ובפרק קמא דבבא מציעא (דף ד: ושם) הארכתי יותר מבכאן:

גבו

עין משפט נר מצוה

קמג א מיי' פי"ז מהל' ערכין הל' יט סמג עשין קלא טוש"ע ח"מ סי' רנה סעיף ג:

קמד ב ג מיי' פ"ו מהל' זכיה ומתנה הל' י ועי' בהשגות ובכ"מ סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רנה סעיף ד:

קמה ד ה מיי' שם הל' ח ט טוש"ע שם סעיף ה:

קמו ו מיי' שם פ"ח הלכה ד סמג שם טוש"ע ח"מ סימן פא סעיף ג:

קמז ז מיי' שם הל' ג סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רנ סעיף א:

קמח ח מיי' פי"א מהל' מלוה ולוה הל' ד סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' לט סעיף א וסי' קיא סעיף א:

קמט ט מיי' שם וסמג שם טוש"ע ח"מ סי' לט סעי' א:

רבינו גרשום

קאמר (באדם) שלא להשביע את בניו שלא יאמרו בני אדם כמה ממון מניח להם ונותנין בו עין: הכא נמי. בשכיב מרע שהקדיש נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי כיון דלא אמר תנו לו איכא למימר אינו חייב לו ואלא להכי קאמר הכי דאדם עשוי שלא להשביע את עצמו שאם יקום מחליו שלא יאמרו עליו בני אדם מזל גדול של עושר יש לפלוני שקיבץ ממון כל כך ואמאי אמר רב הונא נאמן: כי קאמר. דנאמן כגון דנקיט האי בעל המנה שטר חוב על אותו שכיב מרע [שאמר] שיש לו מנה בידי. מכלל דרב ושמואל אע"ג דלא נקיט בעל המנה שטר: לא קשי' התם גבי הקדש נקיט בעל המנה א) שטר ולא מקוים הלכך אי אמר תנו מנה לפלוני קיימי' שכיב מרע לשטריה בהאי דהודה דישר הוא ונותנין לו: דפסקה למילתי' דאמר תנו איכא למימר דפרעוה וקיימוה צואת אביהן: מאי טעמא. נאמן כיון דלא אמר תנו משום דלא אדכר בדיוקא דחייב ובתר הכי אידכר דפרע ליה: ב) וצריך למימר שכיב מרע שמודה ליה לעדים אתם עדי או כתבו לו [כמו] בבריא איצטריך לומר כן ואי לא אמר כן (כבריא) יכול לומר משטה אני בך ה"נ אם לא אמר שכיב מרע אתם עדי מצי יתמי למימר משטה היה בו משחק היה בשעת מיתה ואי לא מצי למימר:

א) נ"ל ולא קשיא התם גבי הקדש נקיט בעל המנה שטר מקויים אבל רב ושמואל מיירי בדנקיט שטרא ולא מקויים וכו': ב) נ"ל צריך שכ"מ שהודה למימר לעדים אתם עדי וכו':

מסורת הש"ס

א) לעיל מב. וש"נ, ב) רש"ל ליכא למימר דפרעיה, ג) רש"ל מהפך הגי' בתחלה אדם משטה וכו' ואח"כ הבעיא דצ"ל כתובו, ד) [ועיין תוס' סנהדרין כט: ד"ה כך], ה) [לעיל קנא. וש"נ], ו) לעיל מב. קנו., ז) רש"ל מ"ז, ח) רש"ל, ט) רש"א, י) רש"ל, כ) רש"ל. וגי' רש"א לכן דלאו אדכורי מדכר באותה, ל) רש"ל, מ) נ"ל ומזון, נ) רש"א להו סה"ד אח"כ מה"ד שעבודא דאורייתא הקשה ה"ר יעקב.

הגהות הב"ח

(א) גמ' או אין צריך לומר אתם עדי אדם משטה וכו' בשעת מיתה צריך שיאמר כתובו או א"צ לומר כתובו בתר דבעיא: (ב) שם ע"י עדים גובה: (ג) רשב"ם ד"ה מ"ט דלמא אידכורי: (ד) תוס' ד"ה ורב וכו' ומאחר וכו' כשמחלק כל נכסיו: (ה) ד"ה הא דמקוים וא"ת כיון דנקט הכא שטרא מקוים מה צריכים למימר: (ו) בא"ד אי לא הוה שכיב מרע: (ז) ד"ה הא דלא וכו' נמי לימא שהאב אמרו שלא להשביע: (ח) בא"ד ומקוים אין הלוה כו' היכא דפרוע שלא יהיו: (ט) ד"ה חזר כו' משום שהוא נאמן כצ"ל ותיבת היה נמחק: (י) בא"ד מועיל דלעולם יאמר טעיתי כו' לא הוה מקני ליה ויש מפרשים:

מוסף רש"י

אדם עשוי שלא להשביע את עצמו. אדם עשוי לומר לבריות חייב אני מעות לפלוני, להתרחק מעין הרע, שלא ליראות שבע ממון (סנהדרין כט:). **מלוה על פה אינו גובה לא מן היורשין.** דשעבודא לאו דאורייתא, וכל שכן מן הלקוחות, אבל מלוה בשטר הוא עצמו שיעבדו, דכתב ליה כל נכסי דאית לי אחראין לשטרא דנן (קדושין יג:) טעמא מפרש בשילהי מכילתין שיעבודא לאו דאורייתא, ומיהו לא קי"ל הכי אלא כדמפרש התם הלכתא גובה מן היורשין ולא מן הלקוחות (לעיל מב.). **המלוה את חבירו בשטר.** דסתם שטר לאחריות נכתב, ואפילו לא נכתב קי"ל אחריות טעות סופר הוא וכמי שנכתב דמי (לעיל מב.). **גובה מנכסים משועבדים.** מלקוחות, וכגון שלא שבקו ליה ללוה בני חורין לגבות המלוה מהם (שם) אם אין ללוה נכסים בני חורין גובה מלוה מן הלקוחות, דאמר בשנים אוחזין (יד.) לרבנן אחריות שלא נכתב בשטר טעות סופר הוא וכמי שנכתב בו דמי, דלא שדי איניש זוזי בכדי ולכך נתכוין המלוה שיכתוב בשטר אחריות, אלא ששכח הסופר וטעה, וסתם שטר קלא אית ליה ולקוחות הוא דאפסדו אנפשייהו, שלקחו קרקע מן הלוה ולא הניחו לו בני חורין כדי לגבות מהן מלוה את חובו (לעיל קנז.). **על ידי עדים.** כלומר בלא שטר, גובין מנכסים בני חורין. וכגון שמודה שלא פרעו, דהא קי"ל המלוה חבירו בעדים אין צריך לפרעו בעדים, אבל ממשועבדים לא יגבה, דעדים בלא שטר לית להו קלא ולא אמרינן לקוחות אפסידו אנפשייהו (לעיל מב.).